

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на икономиката,
енергетиката и туризма

**Доклад по наблюдението и контрола при прилагането
на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на
българската икономика“ 2007 – 2013, включително на мерките за
предотвратяване, намаляване или отстраняване на екологичните щети в
резултат на прилагане на програмата**

1. Обща информация

Интегрирането на екологичните принципи в националната политика е важно условие за опазването на околната среда. Екологичната съгласуваност на целите и приоритетите на оперативните програми с други национални стратегически и програмни документи е от изключителна важност.

Оперативна програма „Конкурентоспособност“ е една от седемте оперативни програми, финансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз. Общата цел на Оперативна програма „Конкурентоспособност“ е развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар. За изпълнението на тази цел ще бъдат стимулирани икономиката на знанието и иновациите, развитието на конкурентоспособни предприятия, увеличаването на инвестициите и експорта и създаването на благоприятна бизнес среда, като всяка от приоритетните оси на програмата в различна степен оказва пряко или непряко въздействие върху околната среда.

Приоритетна ос 1 „Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности“ е насочена към предоставяне на подкрепа за създаване и комерсиализация на иновации в предприятията, защита на индустриалната собственост и подобряване на про-иновативната инфраструктура. Целите на приоритетната ос, както и областите на въздействие в рамките на този приоритет не поставят за постигане определени екологични цели. Специфичните цели за насърчаване на развойната дейност и внедряване на иновации в предприятията имат непряко екологично съответствие. Създаването на стартиращи иновативни предприятия, подкрепата за разработване на иновации от предприятия и внедряването им в икономиката са програмираните области в рамките на Оперативна

програма „Конкурентоспособност“, които имат най-силно, но непряко екологично съответствие. Очаквани елементи от дейността на иновативните предприятия, както и на иновативните дейности, са дейностите в областта на опазването на околната среда и устойчивото икономическо, социално и екологично развитие.

В рамките на Приоритетна ос 2 „Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес среда“ се подкрепят дейности за подобряване на технологиите и управлението в предприятията, създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса, въвеждане на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници, насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите. Приоритетна ос 2 има най-изразено пряко екологично съответствие. В рамките на този приоритет, специфичните цели за модернизация на технологиите и управлението в предприятията и намаляване на енергийната интензивност и диверсификация на енергийните източници използвани от предприятията имат най-голямо отношение към екологичните аспекти на Оперативна програма „Конкурентоспособност“ и към постигане на екологичните цели в националната политика. Въвеждането на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници са основен източник за намаляване използването на природни ресурси и емисиите от предприятията, замърсяващи околната среда. Подкрепата за проекти на предприятия, целящи постигане на съответствие с международно признати стандарти, като въвеждане на системи за управление на околната среда, също има ясна екологична насоченост. Предоставянето на лесно достъпни и качествени консултантски и информационни услуги на бизнеса, има непряко екологично съответствие чрез предоставянето на услуги, свързани със спазването на международните и националните изисквания и стандарти за опазване на околната среда.

По отношение на Приоритетна ос 3 „Финансови ресурси за развитие на предприятия“ и Приоритетна ос 4 „Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика“, може да се обобщи, че Приоритетна ос 3 има непряко съответствие и принос към постигане на целите и областите на въздействие на Оперативна програма „Конкурентоспособност“, отнасящи се до опазването на околната среда, а Приоритетна ос 4 не поставя екологични цели и няма изразена екологична насоченост.

2. Мерки за предотвратяване, намаляване или възможно най-пълно отстраняване на предполагаемите неблагоприятни последствия върху околната среда

В рамките на цялостния процес по програмиране на процедурите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Приоритетна ос 1 и 2 на Оперативна програма „Конкурентоспособност“, оценка на подадените от кандидатите

проектни предложения и мониторинга на сключените договори за безвъзмездна помощ, се спазват и отчитат мерките и препоръките за предотвратяване, намаляване или възможно най-пълно отстраняване на предполагаемите неблагоприятни последици върху околната среда от изпълнението на оперативната програма.

Във всички обявени до момента процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ се предвижда постигане на цели, свързани с изпълнението на хоризонталните политики на ЕС, една от които е именно опазването на околната среда. Съответствието с хоризонталните политики на ЕС е заложено като критерий за оценка при извършването на техническа и финансова оценка на проектите предложения. Кандидатите получават допълнителни точки, в случай че при разработване на проектното предложение и попълване на Формуляра за кандидатстване са обосנוвали пряката връзка на проекта с опазването на околната среда или неговото непряко, но положително влияние върху околната среда. Дава се приоритет на проекти, насочени към развитие и внедряване на малкоотпадъчни и на безотпадъчни процеси, водоспестяващи и енергоспестяващи технологии, като методологията за оценка на проектите гарантира подбора на такива, които прилагат „най-добрите практики“ и „най-добрите технологии“, включително и по отношение на опазване на околната среда. Допълнително, в рамките на процедура BG161PO003-2.1.06 „Технологична модернизация в малки и средни предприятия“, допустими за финансиране по процедурата са предприятия, които имат код на основна икономическа дейност 38 „Събиране и обезвреждане на отпадъци, рециклиране на материали“, което е индикатор, че Оперативна програма „Конкурентоспособност“ чрез подкрепата, която предоставя, в голяма степен цели да предотврати и намали негативното влияние, което дейността на българските предприятия би могла да има върху околната среда.

Подобряването на екологичното измерение на производствата и продуктите и търсенето на по-добри производствени технологии е пътят МСП да устоят на предизвикателствата на глобалната икономика. По-доброто управление на околната среда може да намали разходите чрез подобряване на енергийната и ресурсната ефективност. То може да създаде по-здравословни и по-безопасни условия на работа чрез ограничаване на излагането на въздействието на химикали или замърсяването на въздуха. Фирмите могат чувствително да подобрят екологичните показатели на своята дейност чрез внедряване на системи за управление на околната среда. Оперативна програма „Конкурентоспособност“ съдържа елементи, които непряко оказват влияние върху фирмите за евентуална оценка на екологичното въздействие от техните дейности. Процедурите за покриване на международно признати стандарти насърчават фирмите да въвеждат екологични стандарти. Такъв стандарт например е БДС EN ISO 14001:2005 (EMAS) - стандарт, който определя изискванията за система за управление на околната среда, която може да се интегрира с други

изисквания за управление, за да помогне на организациите да постигнат както икономическите си цели, така и целите, свързани с околната среда. През месец юли 2009 г. е публикуван и европейски стандарт EN 16001:2009 "Energy Management Systems – Requirements with guidance for use", въведен като БДС EN 16001:2009 „Системи за управление на енергията. Изисквания с указания за прилагане“. Този стандарт е сред стандартите, които могат да бъдат внедрени в рамките на предвидената за обявяване до края на месец март 2011 г. процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Покриване на международно признати стандарти и въвеждане на системи за управление в предприятията“.

В рамките на отчетния период са обявени три процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, насочени към стартиращи иновативни предприятия, които пряко или косвено допринасят за насърчаване на прехода към по-устойчива и природоопазваща икономика, а именно - 2007BG161PO003/1.1.1-01/2007 „Подкрепа за създаване и развитие на стартиращи иновативни предприятия“, BG161PO003-1.1.05 „Разработване на иновации от стартиращи предприятия“ и BG161PO003-1.1.03 „Развитие на стартиращи иновативни предприятия чрез подкрепа за внедряване на иновативни продукти, процеси и услуги“. Целта на тези процедури е да се насърчи развитието на стартиращи предприятия с висок иновативен потенциал като им се предостави подкрепа в етапа на разработване на иновативни продукти, процеси и услуги (включително такива, свързани с опазване на околната среда) и тяхното последващо внедряване в икономиката, като гореописаната методология за приоритизиране на финансираните проекти е изцяло приложима и по посочените процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

В началото на 2011 г. беше обявена процедура BG161PO003-1.2.03 „Създаване на нови и укрепване на съществуващи технологични центрове“. Целта на тази процедура е да насърчи развитието на националната проиновативна инфраструктура чрез предоставянето на инвестиционна подкрепа за създаването на нови и укрепването на вече съществуващи технологични центрове в България, които да подпомогнат достъпа на предприятията до ново знание и технологии, и да стимулират комерсиализирането на резултатите от научните изследвания. Процедурата стимулира инициативите в тази насока на широк кръг участници в иновационния процес – предприятия, местни власти, висши училища, Българска академия на науките, експериментални лаборатории и изследователски институти, научни организации, неправителствени организации, които работят за развитие и утвърждаване на науката, техниката и технологиите. В допълнение към общите критерии за допустимост по процедурата, допустими за финансиране са само кандидати - нови или вече съществуващи технологични центрове, които осъществяват дейност в една или повече от следните иновативни области:

- Информационни технологии и/или

- **Еко и енергоспестяващи технологии и/или**
- Технологии, свързани със здравето.

Трите иновативни области са приоритетни и по друга процедура - BG161PO003-1.2.02 „Създаване на нови и укрепване на съществуващи офиси за технологичен трансфер“, като с предимство се финансират проекти именно в посочените три области. Процедурата отново е насочена към развитието на проиновативната инфраструктура като предостави подкрепа за създаването на нови и развитието на вече съществуващи офиси за технологичен трансфер в България като основен фактор за насърчаване на трансфера на ново знание, технологии, ноу-хау, опит и практики в областта на екологично чисти и енергоспестяващи производства от научноизследователските организации към предприятията.

Процедура BG161PO003-2.2.01 „Подкрепа за създаване и развитие на бизнес инкубатори“ е обявена на 26.11.2010 г. Целта на подкрепата по тази процедура е да развие и укрепи капацитета на новосъздадени и вече съществуващи бизнес инкубатори за предоставяне на услуги с висока добавена стойност, пряко насочени към оказването на подкрепа за устойчивото и конкурентоспособно екологично развитие на предприятията в отделните региони на страната като фактор за създаване на нови работни места и стимулиране на местното икономическо развитие.

Съгласно Индикативната годишна работна програма за 2011 г., през второто тримесечие на настоящата година предстои обявяването на две процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ насочени към намаляване на енергийната интензивност и диверсификация на енергийните източници, използвани от предприятията – „Въвеждане на енергоспестяващи технологии в предприятията“ и „Въвеждане на възобновяеми енергийни източници в предприятията“. Общият бюджет на двете процедури е 402 583 705.25 лв., като ще се финансират инвестиционни разходи и разходи за услуги с цел повишаване на икономическата ефективност и конкурентоспособността на предприятията чрез изпълнение на енергоспестяващи мерки и мерки за внедряване на възобновяеми енергийни източници.

Посоченото съответствие с хоризонталните политики на ЕС, въвеждането на екологични стандарти, приоритизацията на областите, които се финансират със средства от програмата, подкрепата за въвеждане на енергоспестяващи технологии и ВЕИ от предприятията ясно показват екологичната насоченост на Оперативна програма „Конкурентоспособност“ и процедурите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, които се обявяват и предстои да бъдат обявени. Управляващият орган на оперативната програма полага усилия за намаляване и отстраняване на всички пречки и негативни влияния, които изпълнението на програмата може да има върху околната среда.

3. Мерки за наблюдение и контрол

Във връзка с изпълнение на ангажиментите на Управляващия орган на Оперативна програма „Конкурентоспособност“ по отчитане на индикаторите за екологично съответствие на изпълнението на оперативната програма, заложи в Становище по екологична оценка № 5-4/2007, във всички процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ се отчитат следните индикатори за екологично съответствие¹:

- брой подкрепени предприятия, въвели или разработили иновации, които отговарят на изискванията за опазване на околната среда;
- процент на еко-иновациите от общия брой подкрепени иновационни проекти;
- брой подкрепени предприятия за технологично обновление с цел покриване на изискванията за опазване на околната среда;
- брой подкрепени предприятия, въвели системи за управление на околната среда;
- брой подкрепени предприятия, разработващи продукти с присъден знак екомаркировка;
- брой и вид въведени енергоспестяващи технологии в подкрепените предприятия;
- брой въведени системи в подкрепените предприятия за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници.

В рамките на процедурите за технологична модернизация през 2008 г. и 2009 г. са отчетени съответно 44 и 163 брой подкрепени предприятия, които са въвели технологии, свързани с покриване на изискванията за опазване на околната среда. През 2008 г. и 2009 г. съответно 40 и 156 предприятия са получили подкрепа от оперативната програма за въвеждане на енергоспестяващи технологии. По обявената през 2007 г. процедура за покриване на международно признати стандарти са сключени 25 договора за безвъзмездна финансова помощ, в които е предвидено сертифициране по ISO 14001. От тях стандартът е въведен по 22 договора за безвъзмездна финансова помощ. През 2008 г. по втората такава процедура за същия стандарт са сключени 37 договора за безвъзмездна финансова помощ.

---

¹ Виж Таблица „Индикатори за екологично съответствие на изпълнението на програмата“.

Таблица „Индикатори за екологично съответствие на изпълнението на програмата“

Индикатор	Единица мярка	Забележка
Приоритетна ос 1 „Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности“		
Иновации, отговарящи на изискванията за опазване на околната среда, разработени и внедрени от подкрепените предприятия	брой/годишно Към настоящия момент няма внедрени иновации, които да отговарят на индикатора.	Оценка на съответствието с изискванията за опазване на околната среда. Мониторинг от междинно звено – ИАНМСП.
% екоиновации от общия брой подкрепени иновационни проекти	% годишно Към настоящия момент няма внедрени екоиновации, които да отговарят на индикатора.	
Приоритетна ос 2 „ Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес среда“		
Подкрепени предприятия за технологично обновление с цел, покриване на изискванията за опазване на околната среда	брой/годишно 44/2008 г. 163/2009 г. 0/2010 г.*	Оценка на съответствието с изискванията за опазване на околната среда. Мониторинг от междинно звено – ИАНМСП.
Предприятия, въвели системи за управление на околната среда (вкл. ИСУ)	брой/годишно 22/2008 г. 37/2009 г. 0/2010 г.*	
Продукти с присъден знак екомаркировка	брой/годишно Към настоящия момент няма проекти, които да са с присъден знак екомаркировка.	
Въведени енергоспестяващи технологии	брой/годишно 40/2008 г. 156/2009 г. 0/2010 г. *	
Въведени системи за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници	брой/годишно Към настоящия момент не са обявявани подобни процедури, следователно няма данни за индикатора.	

* Не са отчетени данни за 2010 г., поради факта, че през посочената година не са сключени договори за безвъзмездна финансова помощ от ИАНМСП в качеството ѝ на ДО.

По отношение на индикаторите за въздействие върху околната среда, които трябва да се отчетат съгласно Становище по екологична оценка № 5-4/2007, следва да се посочи, че крайната им стойност се получава като разлика между стойностите

преди изпълнението на проекта и тези след неговото изпълнение. По данни на ИАНМСП в качеството ѝ на Междинно звено и Договарящ орган по Приоритетни оси 1 и 2 на Оперативна програма „Конкурентоспособност“, предприятията бенефициенти по процедурите за предоставяне на безвъзмездна финансова не са заложили базови стойности, спрямо които да се отчитат посочените индикатори, поради което данните за индикаторите за въздействие върху околната среда не могат да бъдат регистрирани.